

Indiánok a Duna partján címmel, 1931-ben egy fényképekkel bőven illusztrált cikk jelent meg a népszerű budapesti színházi, irodalmi és művészeti képes hetilap, a *Színházi Élet* szeptemberi számában, Gelléri Andor tollából.¹ A lap bevezető részében a Balaton

Tündérének (Neuländer Sári) megválasztásáról, Josef von Sternberg filmrendező válásáról (Marlene Dietrich miatt) szóló tudósítások, valamint Karinthy Frigyes elmés színdarabcím-átiratai mellett a legfontosabb helyet mindenképp a Zebegényben tábor vert indián törzsről szóló beszámoló foglalta

el. A szerző felvételeivel illusztrált írás először adott hírt arról a későbbiekben évről évre ismétlődő Duna-menti eseményről, amely létrehozójában, az ekkor már komoly India-kutatóként ismert Baktay Ervinben régtől fogva érlelődött, s gondos néprajzi és irodalmi előtanulmányok után egy indián törzs megalapításához vezetett.

Csak a közelmúltban vált ismertté, hogy Baktay gyermekora óta vonzódott a színpadi megjelenítések és a vadnyugat romantikája iránt,² s hogy közvetlenül az I. világháború után tevékeny szerepet vállalt egy „római orgiákat” rendező, bennfentes művészársaságban.³ Az is ismert, hogy 1924-ben alapította meg barátaival a változó műtermi helyszíneken megrendezett vadnyugati „Várost”, *Loaferstownt*, melynek megkérdőjelezhetetlen vezetője, Sheriffje volt.⁴ S a nemrég megjelent, a Törzs történetét taglaló kötet nyomán ismertté váltak azok a személyek, történetek és életmódbeli alapelvek is, melyek több mint hetven éven át határozták meg a Baktay által alapított indiánjátékot élő társaság életét.⁵ Az viszont kevésbé ismert, hogy az első, 1931-es zebegényi tábor átmeneti eseménynek bizonyult; tagjainak egy része nem maradt tovább a Törzs kötelékében, a rákövetkező egy vagy két évben nem volt tábor, majd a táborozások helyszíne is megváltozott; 1934 nyarán már a felső Verőcei-szigeten ütöttek tábor, egy részben megújult társasággal.

Ami a Törzs alapításának közvetlen előzményét illeti, Baktayra döntő hatással lehetett Amerikába költözött, kalandos életű bátyja, Raoul, aki Minnesotában élt, és érintkezett az indiánokkal is, 1930-ban pedig egy fél évig Magyarországon tartózkodott. A nyarat Baktay egyik nővérénél, Elláék (Szepessy Lajosné) panziójában töltötték Zebegényben, ahol Robinsont, indián- és kalóztörténeteket játszottak el a Dunán.⁶ (1. kép) Többek között ez is

Kelényi Béla 11

HEVERŐ BÖLÉNY (LAZY BUFFALO)

A SZÍNRE LÉP

Az első indián tábor

Zebegényben

inspirálhatta Baktayt, hogy a következő évben Zebegényben megalapítsa a rokonaiból és barátaiból álló indián törzset. Gelléri Andor cikke és a fennmaradt fényképek tanúsága szerint az ekkor 15 főből álló Törzs tagsága Baktay (Heverő Bölény nagyfőnök) közvetlen családjából, illetve szűk
 12 baráti köréből került ki. Az új játékban elsősorban unokaöccseire és unokahúgaira számíthatott: Ella nővérének fiára, Szepessy Györgyre

1. A Szepessy-villa Zebegényben. Képeslap, 1930-as évek, Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Budapest

(Magányos Vadkan) és lányára, Szepessy Klárára (Sipítő Madár), Blanka nővérének (O'Egan Viktorné) fiára, O'Egan Viktorra (Bozontos Farkas), de a résztvevők között voltak legidősebb nővérének, Mária-Antóniának (az indiai Umrao Singh Sher-Gil feleségének) lányai is, az ebben az időszakban nyaranta Párizsból hazalátogató, később világhírű festőművésznővé vált Amrita Sher-Gil és húga, Indira.⁷ Ugyancsak kezdettől fogva a Törzshöz tartozott nem sokkal később csatlakozó unokahúgának, O'Egan Violának (Vörös Őz) férje, idősebb Hegyemegi Kiss Áron (Nyílhegy). Rajtuk kívül a Törzs alapító tagja volt Baktay barátjának, Róna László építésznek az özvegye, Murányi Judit (Kacagó Víz), volt gimnáziumi osztálytársának, Detre Szilárdnak – akivel Baktay a müncheni Hollósy-iskolában is együtt tanult – Párizsból ekkor hazatelepült (és válófélben levő) felesége, a mozdulatművész Mirkovszky Mária (Csillagtáncos) unokatestvérével, Dombi Lászlóval (Kis Hörcsög). Tag volt még a Hollósy-iskolában megismert, Párizsba települt festő barát, Walleshausen

Zsigmond testvére, a vadnyugati Városban is már indián szerepet játszó Walleshausen Jenő (Őreg Halászsas), de a Törzs tagjai lettek a Murányi Judit baráti köréhez tartozó dr. Kovács Ákos (Varázssugár) és felesége, Kittl Sári (Vadmacska) is. A Gelléri-cikkben leírt indián nevek alapján nem sikerült azonosítani a férfiak közül Foltos Jaguárt, a nők közül pedig 13 Vízí Sikiót, Fekete Hódot és Foltos Antilopot;⁸ ez utóbbiak minden valószínűség szerint a zebegényi nyaraló tulajdonosa, Szepessy Lajosné, valamint Amrita és Indira Sher-Gil indián nevei lehettek.

A zebegényi tábor feltehetően a volt Dőry-kastély környékén, a fennmaradt fényképek tanúsága szerint egy keskeny, fákkal határolt, homokos partszakaszon volt, ahol szorosan egymás mellett állították fel a sátrakat. S ha figyelmesen nézzük a fényképeket, már a sátrak kivitelezése alapján is nyilvánvaló, hogy mennyire alaposan készülhetett a társaság az első táborverésre. Mint arra Gelléri cikke is utal, a technikai tudnivalókat illetően Baktay a cserkészmozgalomban jelentős szerepet játszó kanadai természetbúvár, író és festőművész, Ernest Thompson Seton (1860–1946) 1912-ben megjelent, *The Book of Woodcraft and Indian Lore* című könyvére támaszkodott, melyben saját tapasztalatai alapján összegzi az indián életmóddal, a táborozással, öltözékekkel és az eszközökkel kapcsolatos gyakorlati ismereteket. A könyv illusztrációkkal

Új Forrás 2021/3 – Kelenyi Bába : Heverő Bölény (Lazy Buffalo) a színe lép – Az első indián tábor Zebegényben

2. Tiszteletadás a totemoszlopnak. Gelléri Andor felvétele, 1931. Mirkovszky Mária hagyatéka, Mozdulatművészeti Gyűjtemény. Balról jobbra: Szepessy György (Magányos Vadkan), O'Egan Viktor (Bozontos Farkas), Baktay Ervin (Heverő Bölény), Murányi Judit (Kacagó Víz), ismeretlen, Dombi László (Kis Hörcsög)

kísérve, részletesen leírja az indián sátor, a *tipi* készítési módját; nemcsak a kialakításához való szabásmintát adja meg, hanem lépésről lépésre bemutatja felállítást (ami a 12 sátortartó rúd elhelyezése miatt nem lehetett könnyű), és díszítésére is hoz példákat. Bemutatja a sátor berendezését, a totem szerepkörét, a harcosok ruházatát (példának okáért a mokaszin megmunkálását), különös tekintettel a tollkoronák készítésére, a békepipa és a fegyverek (például íjak, nyilak) megfelelő kialakítására. S hogy Baktayék mennyire igyekeztek eleget tenni a könyvben foglaltaknak, azt tanúsítják a táborozók sátrai, ruhái, eszközei a fennmaradt fényképeken, melyek a részletek meglepő kidolgozottságáról árulkodva mutatják be az általuk megálmodott indián életformát. (2. kép) Persze a szabályszerűen épített két *tipi* kisebb volt a kelleténél, a szükségből használt turistasátrakat pedig indián motívumok festésével „álcázták”, de a ruházat és a fegyverek terén már ekkor is megmutatkozott az a minuciózus gondosság, amellyel megmunkálták tárgyaikat. A harci dob, a lándzsák, pajzsok, nyilak, de főként az öltözékeknél és a mokaszinoknál alkalmazott gyöngyfüzések mind előzetesen megtervezett mintákról árulkodnak.⁹ És – feltehetően elsőként a Dunán – a törzsnek kenuja is volt, totemükön is egy kenut ábrázoltak, ami világosan utal arra, hogy folyami, azaz dunai indián törzsnek tartották magukat.

Gelléri cikke arról is tudósít, hogy miként teltek a tábor mindennapjai, melyek az indián külsőségek mellett egyesítették magukban a természetimádó, a sportos és a „wadnewgati” Városban megszokott polgárpukkasztó, bohém életformát. A kérdésre, hogy mivel is foglalkoznak napközben, a Főnök így válaszolt: „Lovagolunk, úszunk, evezünk, nyilazunk, célbalövünk, lasszózunk, kést dobálunk, fát vágunk és könnyebb atlétikát űzünk. – Ebéd nincs, csak meleg vacsora. Esős időben kártyázunk a fősátorban. Pókert játszunk. Kukorica a zsetonunk. Szenvedélyünk: a békepipa és a cigaretta, aminek neve kinikkinik.”¹⁰ Arra nézvést pedig, hogy miért olyan szigorú a „házi rend”, a válasz akár a Törzs krédójának is felfogható: „Az indián szokásokat azért kell a táborokban szigorúan betartani – feleli Heverő Bölény – hogy tökéletes legyen a pihenés és felejtés a városi lárma után és hogy imádhassuk az eget, a napot, a holdat, a tüzet, vizet és csillagokat, amelyek örökké változatlanok maradnak.”¹¹ S hogy az ötletgazda milyen szerepet vitt (vagy igényelt magának) a Törzsben, arról mindennél többet árul el a zebegényi társaság tizenhárom tagját bemutató fénykép, melyen Baktay teljes harci díszben, mint afféle *pater familias*, egy fehér komondorral betakarva foglal helyet a jelenet centrumában, körülötte pedig tarka összevisszaságban zsúfolódnak össze a Törzs (nagyobbrészt a család) indián- és fürdőruhás tagjai. (3. kép)

A tábor híre messzire eljuthatott a környéken. Megtörtént, hogy a helyi notabilitások Vadas Rezső, a szobi járási főszolgabíró vezetésével mint fehér burnuszba öltözött „berberék” tettek látogatást a Törzsnél (mely látogatás

kellemes estébe torkollott a zebegényi vendéglőben). (4. kép) Mirkovszky külön is visszaemlékezett a nevezetes eseményre,¹² hagyatékában pedig fennmaradt a berber–indián találkozó egyik résztvevőjétől, Achmed Mushir pasabeytől (dr. Volk Kálmán, nagymarosi orvos) származó későbbi levél, amely a Törzs életéről is sok mindent elárul:

15

Dicséret Allahnak és üdv Néked, óh Csillagtáncos, ki az Odzsibvék közül való vagy!

Mindenek előtt köszönöm a képeket. Ígéreted beváltása ama tiszteletreméltó szótartást igazolja, ami sok jeles tulajdonságaid egyikét képezi. Fogadd tehát szívesen a köszönet és hála virágát, amit ím az általam annyiszor megcsodált lábaid elé helyezek.

Szeretettel olvasott leveled fényt hozott a puszták ködébe és derűt árasztott az elárvult partokra. Soraid olvasására felragyogtak az emlékezés csillagai és egymás után idéződnék elém a múltba merült képek: látom a Szent Folyó mellett a tábort; látom a tábortüzet körülülő komor harcosokat; fülemben cseng az indián-lányok mélabús dala és elvonul lelkem előtt a nemes Indián-törzssel kapcsolatos többi szép emlék.

Új Forrás 2021/3 – Kelenyi Bálai : Heverő Bölény (Lazy Buffalo)
a színe lép – Az első indián tábor Zebegényben

3. A Törzs tagjai Baktay körül. Ismeretlen felvétele, 1931. Mirkovszky Mária hagyatéka, Mozdulatművészeti Gyűjtemény. Balról jobbra, első sor: Szepessy Lajosné (Gottesman Ella), ismeretlen, dr. Kovács Ákos (Varázssugár), Baktay Ervin (Heverő Bölény), Mirkovszky Mária (Csillagtáncos), Murányi Judit (Kacagó Víz), Szepessy Klára (Sípító Madár), a szélen Amrita Sher-Gil. A mögöttük levő sorban: O'Egan Viktor (Bozontos Farkas), Hegyemegi Kiss Áron (Nyílhegy), Szepessy György (Magányos Vadkan), Indira Sher-Gil, ismeretlen, ismeretlen

És most a tábor üres. Komor harcosok és párduc-járású, tüzes szemű squaw-ok helyett bús, őszi köd tanyázik az elhagyott partokon és a magányos berber vándort a Nagykö-Táborban a harsány „úff-úff” helyett, fáradtan aláhulló levelek halk zizzenése köszönti. Így akará ezt Allá’. Legyen meg az Ő akarata.

4. Berber–indián találkozó Zebegényben. Ismeretlen felvétele, 1931. Mirkovszky Mária hagyatéka, Mozdulatművészeti Gyűjtemény. Az indiánok közül a felső sorban: ismeretlen, Dombi László. Az álló sorban: Szepessy György, dr. Kovács Ákos, ismeretlen, Murányi Judit, Amrita Sher-Gil, O’Egan Viktor, Baktay Ervin. Ülő sor: Szepessy Klára, Mirkovszky Mária, Indira Sher-Gil

Csillagtáncos, kinek lábai gyorsak, mint a gazelláé és kecsesek, mint a mohoré (mohor tuareg nyelven antilop) köszönöm Neked, hogy oly kedves emlékeid vannak rólunk – puszták fiairól – és hogy vágyódsz vissza rétségeinkre és a Szent Folyó partjára.

Kívánom, hogy jótékony dzsinnek állandóan pengessék lelkedben a kellemes visszaemlékezés hárfáját és napjaid a déli Nagyváros körengetegében jó egészségben és boldogan teljenek. Allá’ segedelmével majd csak elül a puszták és erdők színes, nagy Halála (az ősz) és elül majd a fehér Csend (a tél) is és akkor ruganyos lépteid újra visszahoznak Téged közénk, kik szeretettel várunk.

Szólnak eme kívánságaim a nemes Odzsiwbé törzs minden egyes tagjának is és kérlek, különös tisztelettel megtoldva juttasd őket a Nagy Főnök – Heverő Bölény – nem eléggé tisztelhető személyéhez is.

Levelemet zárva, igaz szeretettel köszönt Téged, óh Csillagtáncos, a
kegyes Isten szolgája, a Próféta követője
Achmed Mushir pasa-bey
a berberek sejkje¹³

17

A hangulatos irományból kiderül, hogy a zebegényi Törzs a Dél-Kanadában és az Egyesült Államok északi részén élő odzsisbve indiánokkal azonosult. Ez talán azzal lehet összefüggésben, hogy Baktay bátyja, Raoul is ezen a területen, Minnesotában élt, ahol nagy valószínűséggel az odzsisbvékkel érintkezett. Az sem lehet véletlen, hogy Baktay a „Heverő Bölény” indián nevet választotta magának, hiszen az odzsisbvék leghíresebb vezetője a bölcs szónokként és nagylelkű harcosként tisztelt Bölény nagyfőnök (1759?–1855) volt, aki sokáig ellenállt az Egyesült Államok azon erőfeszítéseinek, hogy eltávolítsák őket a nyugati területekre, majd állandó rezervátumot harcolt ki népe számára a Felső-tó közelében, a mai Wisconsin területén. (A „Heverő” melléknév pedig feltehetően arra utal, hogy Baktaynak indiai útján, 1927-ben egy lovas baleset alkalmával elszenvedett gerincsérülése miatt esett neheze az ülés...) És az is kiderül, hogy Baktayék nemcsak maguknak,¹⁴ hanem környezetüknek is indián neveket adtak: a Szent Folyam (bár lehet, hogy csak a „berberek” nevezték így...), csakis a Duna, azaz a későbbi Nagy Víz lehetett, a Nagykő-tábor pedig talán a vízpartot feltöltő sziklatörmelékre utal, amely fölött álltak a sátrak.

Az elkövetkező években a Törzs élete jelentősen megváltozott, az ezt követő két évben ugyanis nem volt tábor (vagy 1933-ban volt, de megszakadt). Egyrészt Baktaynak személyes problémái akadtak a Törzs bizonyos tagjaival,¹⁵ amint azt a Törzs Lexikonja a „Törzs” címszó alatt kenetteljesen megfogalmazta: „Alapította a *Főnök* 1931-ben, de egyes áltitánok lázongása miatt az alighogy emanált tényt visszaszívta magába, hogy 1934-ben ismét kiáraszsa és ezúttal tartós létet leheljen belé, baloldalán fekve.”¹⁶ Másrészt ekkor bontakozott ki – többek között 1926–29-es indiai útját feldolgozó – nagyszabású irodalmi munkássága. 1932-ben jelent meg *India* című munkájának második kötete, elkezdett asztrológiával foglalkozni, 1933-ban pedig újra kiadták a nyugat-tibeti újat feldolgozó, nagy sikerű *A világ tetején* című könyvét; részt vett a gödöllői Cserkész Világdzseborin (ahol amerikaiak is megjelentek indián öltözetben!¹⁷), ősszel pedig földrajzi doktorátust szerzett a debreceni Tisza István Tudományegyetemen.

1933-ban helyiség híján még a Város nagyszabású rendezvényei, a *Wild West Zree Meetingek* is szüneteltek. Végül 1934-ben, a „Miss Margaret Riddle-féle [a mozdulatművész Riedl Margit] Lewis Kossuth streeti Saloonban” folytatódott a játék, nyáron pedig – Nyílhegy kezdeményezésére – az

Új Forrás 2021/3 – Kelenyi Béla: Heverő Bölény (Lazy Buffalo)
a színe lép – Az első indián tábor Zebegényben

indián tábor is újjáéledt a felső Verőcei-szigeten. Ettől fogva azonban nemcsak a helyszín, hanem a tagok egy része is megváltozott. Már nincs és többé nem is lesz jelen a táborban Kacagó Víz, Csillagtáncos, Kis Hörcsög és Varázs-sugár; párizsi tanulóévei befejeztével, 1935-ben pedig Amrita Sher-
18 Gil családjával együtt Indiába költözött. A véletlennek köszönhetően azonban egy 1934-es dunai evezős túra alkalmával megjelent és attól fogva a Törzsben is maradt Fekete Víz (a későbbi Sok Kutya), azaz Gottesman Ernő, Baktay unokaöccse. A Törzs hagyománya szerint: „A másodlagos teremteskor létesült, s miként Vénusz, a Fekete Vízből (az éji Nagy Folyóból), mások szerint egy köcsög teából merült fel.”¹⁸ És ekkor lett nélkülözhetetlen tagja a társaságnak az egyik legmarkánsabb karakter, „a” Rancher, azaz dr. Frohner Román, „dúsgazdag” nógrádverőcei vegyészmérnök, többek között a budapesti Állategészségügyi Telep szappanműhelyének vezetője (számos érdekeltsége között korábban Gorka Gézával együtt volt igazgatósági tag az 1928-ban csődbe ment, nógrádverőcei Keramos agyagipari Rt.-ben). Mint azt a *Nagy Lexikon* lejegyzí: „RANCHER, a másodfokú Teremtés, vagyis a Tábor második megalapításának évében létrejött Nagyság, a Pantheon legcsodálatosabb, pótolhatatlan félistene. Voltaképpen már a másodlagos Teremtés előtt is létezett s önmagát szülte, de később csatlakozott a Város és a Törzs istenségeihez, s mihamar a Nagyok közt is Naggyá lett. Legendás csoda, s nem is igaz, ilyen ember egyáltalán létezhetett, amilyen ~ volt! Más nevei: Vadölő és Tüzes Víz, s különösen az utóbbi jellemezte.”¹⁹ A várva várt táborok nyaranta ismétlődtek, az indián (és a bohém) életforma egyre jobban kiteljesedett, a társaság újabb tagokkal bővült, röviden szólva kezdetét vette a Törzs harmincas évek közepén kibontakozó fénykora a különböző dunai szigeteken. Következményeiben valamiképp hasonló életformát alakítva ki, mint amit Babits versét idézve („Légy sziget / s várj napot a mocsárból! Különös / gubók szülhetnek pillét.”) a Kerényi Károly és Hamvas Béla által 1935-ben alapított Sziget-kör megalakulása kapcsán Fejtő Ferenc fejtett ki – egyébként a kör nézőpontját alapvetően félreértő – egykorú kritikájában: „A szellem emberének rezignációja ez: ha nincs fül, amely hallja, lélek, amely értse, elvonulni, emigrálni a társadalomból, ha csak jelképesen is, valami csúcsra, szigetre, amely még kiáll az özönvízből.”²⁰ Valóban, ez a sziget-lét a legviszontagságosabb időkben is sokáig nyújtott Baktaynak és társainak biztos menedéket a korszak egyre nyomasztóbb kilátásai, majd a II. világháború és az azt követő proletárdiktatúra közepette is. De ez már a későbbi történethez tartozik.

- ¹ Gelléri Andor: Indiánok a Duna partján. *Színházi Élet*, 1931. szeptember 6–12., 37. sz., 22–25. Gelléri Andor (= Gelléri András, 1901–1968) később a *Film Színház Irodalom*, a *Színház* és a *Füles* munkatársa volt.
- ² Baktay Ervin: *Homo ludens. Emlékeim nyomában*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013, 78–82, 106–109, 162–173.
- ³ Lőrinc László: Symposionok, orgiák, murik. Kosztümös összejövetelek a húszas évek első felében. *Az indológus indián. Baktay Ervin emlékezete*. Szerk. Kelényi Béla. Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2014, 55–66.
- ⁴ Hegyemi Kiss Áron: Baktay és a Wild West Zree Meetingek. *Az indológus indián*, 2014, 263–271. Lásd még Kelényi Béla: A Wild West Zree Meetingek művésztsársasága. *Indiánok a Duna partján. Baktay Ervin Indiánkönyve*. Szerk. Főzy Vilma, Kelényi Béla. Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2019, 68–95.
- ⁵ Hegyemi Kiss Áron: A dunai Törzs megalapítása és a tagok bemutatása. *Indiánok a Duna partján*, 2019, 99–137.
- ⁶ Kelényi, A Wild West Zree Meetingek művésztsársasága. *Indiánok a Duna partján*, 80–81.
- ⁷ Amrita Sher-Gil magyarországi tartózkodásáról a 30-as években lásd *Amrita Sher-Gil művészete*. Szerk. Kelényi Béla. Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2015, 25–26.
- ⁸ Lásd Gelléri 1931, 24.
- ⁹ Lásd Főzy Vilma, Lorencz József: Tárgykultúra a táborban Baktay korában (1931–1955). *Indiánok a Duna partján*, 2019, 141–169.
- ¹⁰ Gelléri 1931, 24.
- ¹¹ Gelléri 1931, 25.
- ¹² Lásd erről Hegyemi Kiss Áron: Mindennapi élet és zene a táborban Baktay korában. *Indiánok a Duna partján*, 2019, 187–188.
- ¹³ Mirkovszky Mária hagyatéka, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Tancarchívum. Köszönöm Halász Tamásnak, hogy lehetővé tette a Mirkovszky-hagyaték kutatását.
- ¹⁴ Lásd erről Hegyemi Kiss, A dunai Törzs megalapítása és a tagok bemutatása, 108.
- ¹⁵ „A pompás kezdeményezés átmenetileg mégis kudarcba fullad. Különböző ellentétek miatt – ami vélhetően a hölgyek nagy számából sűrű megjelenéséből eredt – a Főnök feloszlatta a Törzset, maradt a Wild-West.” White Owl, Eaglefeather: *A dr. Baktay Ervin, Heverő Böllény nagyfőnök által alapított magyarországi algonquin indián Törzs történelme*. Loafertown, 1949/1992, 8. Baktay életrajzi vázlata ennél személyesebb: „1931 nyarán megalakul a »törzs« és tábor Zebegényben. Élmények, grófnők, cirkusz, vihar, öreg halász-barátunk. Zűrök a fiatalsággal Jutka miatt!” Önéletrajzi kézirat III., Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Adattár.
- ¹⁶ *Loafertowni Nagy Lexikon*. A Loafertowni Irodalmi Akadémia díszkiadása a Város alapításának 25-ik évfordulójára, szerkesztette Prof. Ousseaux Fateurje, Loafertown, A.U.C. XXVI. (1950), 20–21.
- ¹⁷ *Jamboree. Budapest – Gödöllő 1933*. Szerk. Radványi Kálmán dr. A IV. Világjamboree Táborparancsnokság, Budapest, 1933, 51.
- ¹⁸ *Nagy Lexikon* 1950, 17.
- ¹⁹ *Nagy Lexikon* 1950, 15.
- ²⁰ Fejtő Ferenc: Sziget és tenger. Szigeti gondolat és újromantika. *Nyugat*, 1936, 3. sz., 216. A Sziget-körről lásd Szántó F. István: Hamvas Béla „görög tárgyú” írásai és a Sziget-mozgalom. *Kortárs*, 2003/8, 81–95.